

El franquisme

La naturalesa i els suports del règim franquista

El franquisme va ser bàsicament una **dictadura personal** del general **Francisco Franco** i cap governant de la història contemporània d'Espanya no ha tingut mai un poder tan absolut.

El pensament polític del general Franco

- **Franco** va ser un **militar africanista** (relatiu al militar espanyol que feia la carrera en les guerres colonials d'Àfrica i diferents del **juntero** que estava a la Península i feien tasques administratives), catòlic, que professava un nacionalisme espanyol de signe agressiu i exclouent. **Jerarquia, disciplina i ordre eren els seus valors.**
 - Els seus sentiments religiosos, sobretot durant la guerra civil es va fer més forta degut al suport de la jerarquia de l'Església.
 - **Franco** va identificar-se com una **persona elegit per deu per salvar la pàtria**
 - El **nacionalisme agressiu de Franco** es basava en una interpretació **heroica** de l'història d'Espanya i que Espanya tenia un destí imperial
 - Els models del passat que calia imitar era:
 - L'època dels Reis Catòlics
 - La conquesta d'Amèrica
 - L'imperi dels Àustries
- La decadència d'Espanya i la frustració del destí imperial es devien a les influències:
- Il·lustració i del liberalisme
 - Els maçons, els anarquistes, els jueus, els socialistes,
 - creia amb l'Espanya **monolítica i homogenia** i no s'admetia cap diferència nacional com ara la basca i la catalana i que calia combatre i eliminar.
 - Per ell la **democràcia era negativa** i creia en: Unitat, Autoritat, Jerarquia
 - per **Franco** el poble espanyol era com un **menor d'edat**, que no estava **capacitat** per viure en democràcia.

La naturalesa de la dictadura franquista

Les característiques van ser 3:

- 1.– **Dictadura personal** per damunt de grups i estaments
- 2.– l'**unipartidisme** que impedia amb la repressió i una legislació severa qualsevol tipus de pluralisme polític i sindical
- 3.– **divisió permanent del país** entre vencedors i vençuts

- el franquisme, en els seus primers anys, va ser la versió del **feixisme** (doctrina i moviment polític de caràcter totalitari creat a Itàlia per Mussolini) a Espanya.
- es volia crear un estat nou **antidemocràtic i totalitari** (es concentra tot el poder en una sola persona o partit)
- **Aquest estat es caracteritzava per:**
 - Submissió d'un cabdell
 - Repressió dels sectors considerats desafectes
 - Negació de les llibertats bàsiques (reunió, expressió, associació)
 - Pràctica d'arbitrarietat jurídica
 - Retòrica anticapitalista i anticlassicista
 - Organització de masses amb litúrgia (frases com):
 - Arriba España
 - Franco–Franco–Franco
 - España Una
 - España Grande
 - España Libre
- **La dictadura franquista va durar 30 anys més que els altres feixismes europeus** i per tant es va tenir que adaptar a les circumstàncies, encara que er més aparent que real, mai no va renunciar als seus principis bàsics.
- **La dictadura de Franco a diferència del nazisme alemany i del feixisme italià:**
 - no va tenir un partit tan unit,
 - l'exèrcit va tenir una influència més gran
 - el catolicisme també
 - i no es va practicar el racisme

Suports de la dictadura franquista

- Els suports més visibles van **ser l'exèrcit, l'Església, la Falange, els tradicionalistes (o carlins) i la dreta més conservadora.**
- En franquisme es basava amb un equilibri a l'hora de distribuir el poder entre els grups (Famílies) que van col·laborar en la rebel·lió militar.
- **L'exèrcit** va ser el primer suport pq sempre es va mantenir fidel a la república, en canvi, Franco concedeix càrrecs de responsabilitat a militars (ministres, governadors civils, guardia civil, policia nacional,...)
- **L'estat de guerra** dura fins l'any 1948 (fins a aquest moment hi ha els Tribunals Militars de Justícia)
- Un altre pilar és **l'església**, va legitimar la dictadura. Franco afavoreix els sectors catòlics civils amb l'atorgament de ministres. Els sectors catòlics s'ocupaven del Ministeri Educació, Hisenda i Afers Estrangers.
- El suport de l'església no va ser tan monolític com el militar i alguns sectors especial a Catalunya van ser hostils al franquisme i va sorgir un moviment de crítica al franquisme a partir de l'any 60, com el Montserrat.
- La **Falange i els tradicionalistes (o carlins)** van ser tb uns pilars ideològics del Franquisme:
- La **Falange** era un cos burocràtic al principi amb funcions de **propaganda i d'organització** en el **sidicat vertical** (sindicat de franquista els treballadors i els patrons pertanyien a la mateixa organització però en realitat era un sistema de control de la classe obrera)
- Els **falangistes** s'ocupaven dels **ministeris dels sindicals i Moviments Nacionals** com la **cartera d'Habitatge, de Treball, d'Agricultura**

- Els **tradicionalistes** **Ministeri de Justícia i Presidència a les Corts**

– La dictadura franquista **també** va tenir el suport dels – terratinents

- Financers
- Empresaris
- Petits i mitjans propietaris agraris
- Classe mitjana urbana de les zones rurals
- També hi havia **el suport popular indirecte** (majoria silenciosa, majoria absenta franquisme sociològic) (pag 280)

Procés d'institucionalització

La dictadura va tenir 3 fases:

- **Fase totalitària (1939–1959)**
- **Fase tecnocràtica (1959–1969)**
- **Fase de descomposició (1969–1975)**

Fase totalitària (1939–1959)

– Es caracteritza per: Retrocés econòmic

Involució ideològica

Duresa de la repressió

– S'hi distingeixen 3 subfases: La Zona guerra mundial (1939–1945)

Aïllament internacional (1945–1950)

Guerra freda (1950–1959)

La Zona guerra mundial

- L'evolució de la guerra va condicionar la política interior del règim franquista, Espanya es va declarar neutral i davant dels triomfs d'Alemanya 1939–1940 Espanya va passar de la **neutralitat** a la **no-bel·ligerància** sense amagar la seva simpatia.
- Espanya va enviar a Alemanya **wolfram** mineral per fer municions i va enviar la **Divisió Azul** (divisió espanyola de voluntaris de 18.000.000 lluità contra els soviètics al costat dels Alemanys el nom prové de com anaven vestits) En aquest temps el franquisme s'identificava amb el feixisme
- A partir del 1942 quan la guerra començava anar malament Espanya va **tornar** a declarar-se **neutral** i va iniciar contactes amb els països aliats.

– La dictadura va crear 2 noves institucions: Les **corts** (reunir 1er cop 17 març 1943)

Fuero de los Españoles (17 juliol 1945)

- Les **corts** format per 424 procuradors (diputats de les Corts) la meitat eren designats directa o indirectament pel cap de l'Estat, l'altre meitat per altres jerarquies properes a Franco.

Les corts no controlaven l'acció de govern i Franco feia i desfeia les lleis de fet no era un parlament

democràtic sinó una reunió d'addictes a Franco sense poder.

- **El fuero de los españoles** era una declaració de drets dels espanyols (semblat a una constitució). Eren uns drets com ara el de reunió o el d'expressió, però per exemple a l'article 33 s'especificava que cap d'aquests drets podia atacar la **unitat espiritual nacional i social de España**, en realitat tot això va ser lletra morta.
- A la fi de la segona guerra mundial (1945) la dictadura va quedar aïllada internacionalment. França, el Regne Unit, Els EEUU, i la URSS, consideraven Espanya la última part feixista d'Europa.
- Al 1946 es crea la ONU i no va admetre al règim del general Franco i el govern francès tanca la frontera amb Espanya. Més tard la ONU recomana retirar els ambaixadors d'Espanya, només Argentina el manté.
- Franco va fer veure aquest aïllament com una conxorxa internacional dels enemics d'Espanya, es van fer canvis a la imatge del règim, com per exemple, eliminar la salutació amb el braç enlaire (oficial des de 1937) i la promulgació de la **Llei de Successió**: (Espanya es convertia en regne però el cap de l'estat continuava sent Franco fins que es morís, i nombraria el seu successor a títol de rei quan ho cregués oportú)
- Es creen dos noves institucions: el consell de Regència i el Consell del Regne.
- Referent a la seva successió es va cridar al net d'Alfons XIII el príncep Joan Carles que es va educar a Espanya sota la tutela de Franco. Encara que Carles-Hug de Borbó-Parma no va ser expulsat d'Espanya fins al 1968.

La guerra freda (Govern oportunista)

- La tensió que hi havia entre EEUU i l'URSS va donar un valor important a Espanya.
- Espanya es pot considerar anticomunista i que tenia una situació estratègica privilegiada.
- Estats Units va canviar d'actitud vers la dictadura franquista perquè Espanya li proporcionava una situació estratègica contra la URSS.
- El 1949 es va produir la creació de l'OTAN i la Banca Americana va proporcionar un crèdit. El 1950 l'ONU a anul·lar l'aïllament diplomàtic i al mateix temps EEUU concedeix un altre préstec a Espanya. El 1952 Espanya es acceptada a la UNESCO.
- El 1953 Estats Units i l'estat espanyol firmaren el **pacte de Madrid**, on intercanviaven bases militars per ajut militar i econòmic.
- El Vaticà que mai havia trencat les relacions diplomàtiques amb el règim franquista va signar amb Espanya el **concordat**.
- El 1955 Espanya era admesa a l'ONU com a ple dret. La visita a Espanya del president nord-americà Eisenhower el 1959 va ser la màxima manifestació externa del poder de Franco.
- Un reflex d'aquesta consolidació fou la promulgació 1958 de **La Ley Fundamental de Principios de Movimiento Nacional**: aprovada per aclamació, es mantenia la vigència dels **principis falangistes**, pels quals la **família**, el **municipi** i el **sindicat** eren els únics sistemes de participació política i s'havia de jurar en cas de ser un càrrec polític.

La fase tecnocràtica (1959–1969)

- Es va caracteritzar des del punt de vista polític per la inclusió dels anomenats "tecnòcrates" (persona de formació econòmica rigorosa, pertanyien a l'Opus Dei, associació religiosa, eren tècnics el que més va destacar Lauren López Rodó)
- LA modernització no anar acompanyada de canvis del sistema polític es fa fer:
- **Ley de premsa 1966**: propiciada per Manuel Fraga, permetia la llibertat d'expressió tot i que amb molts controls.
- **Ley de Libertad Religiosa 1967**: tolerava el culte privat i pública d'altres religions tot i que l'Estat es seguia declarant catòlic.
- **Ley Orgánica del Estado**: era una mena de constitució franquista, amb la qual assegurava la

pervivència del règim després de la mort del dictador. Tenia lleis anteriors, modificades i ampliades. Si separava la funció de cap de l'Estat, la del President del govern i s'establí l'elecció d'un terç de les Corts mitjançant el sufragi dels caps de família i de les dones casades.

- Seguint la llei Franco designà a Joan Carles com a successor el 23 de juliol de 1969.

La fase de descomposició del règim

Comença el 1969 i fou per:

- El deteriorament físic de Franco, que cada vegada delegava més poder a la seva persona de confiança, l'almirall Lluís Carrero Blanco
- Distanciament progressiu de l'Església
- Les accions terroristes de ETA i del FRAP (Euskadi ta Askatasuna, País Basc i llibertat, Frente Revolucionario Antifascista y Patriótico d'extrema esquerra)
- Tensions contínues entre **immobilistes** (partidaris de mantenir els senyals d'identitat) i els **aperturistes** (a favor d'un desenvolupament polític i que portés una democràcia limitada).
- L'assassinat de Carrero Blanco a càrrec d'ETA va agreujar la paràlisi política
- Els dos darrers anys la dictadura va ser conduïda per Arias Navarro.
- Arias va fer executar cinc sentències de mort contra militants del FRAP i ETA. Això va provocar protestes a Europa. El règim va tornar a aïllar-se i Franco va fer el seu últim discurs.
- Aquesta tensió provocà una paràlisi política entre 1969 i 1973 període en que només s'aprovà la **Ley General de Educación** 1970
- A l'hora de desenvolupa la Ley Organica del Estado el règim va topar amb grans contradiccions perquè no podia mantenir els principis del Movimiento Nacional i alhora obrir el sistema a la participació mitjançant associacions o partits polítics i una premsa lliure.
- La **paràlisi política** es va agreujar amb l'assassinat de l'almirall **Carrero Blanco** cap del govern i persona de confiança **per ETA al 1973**
- Els 2 últims anys **1974–1975** la dictadura de Franco va ser duda per **Carlos Arias Navarro** i es caracteritzar per la **impotència** i l'**enduriment** de la repressió per exemple:
- Es va executar **Salvador Puig Antich** 1974 acusat d'haver matat un policia en el moment de la detenció cosa que no es va poder provar mai, el van matar a garrot vil.
- Hi havia una associació clandestina UMD (Unió militar democràtica)
- El 1975 el govern d'Arias fa fer executar 5 sentències de mort contra militants del FRAP i d'ETA condemnats a un consell de Guerra fortíssim aquestes execucions provocant una onada de protestes a Europa.
- El règim va reaccionar com en el temps d'aïllament amb una manifestació a la Plaza d'Orient de Madrid on Franco molt envellit, pronuncia el seu últim discurs en el qual deia com abans que era un conxorxa dels enemics d'Espanya.

Els canvis de l'estructura demogràfica

Balanç demogràfic de la guerra civil

- Encara no se saben els **morts**, però un estudi diu que uns 620.000 víctimes, però es creu que aquesta xifra té tot el dret de doblar-se.
- A Catalunya van ser entre **54.000 i 59.500**, segons un estudi de Josep Mª Solé i Sabaté i Joan Villanoya.
- A aquestes xifres cal afegir-hi l'augment de mortalitat per les males condicions de vida, les més de **300.000** persones que van emigrar d'Espanya i l'elevat nombre de població reclusa per motius polítics.

- Això va fer tenir unes **repercussions demogràfiques**, socials i econòmiques molt negatives i cal destacar:
 - la **caiguda de la natalitat**, la major part de les persones mortes i a la presó eren joves.
 - l'augment de **mortalitat**.
 - La baixa del nombre d'homes respecte al de les dones
- Entre les represions socials:
 - Hi va haver una profunda **divisió** entre els vencedors i els vençuts, més de 800.000 famílies van quedar afectades directament i indirectament molts rics
- Des d'un punt de vista econòmic:
 - **L'evolució demogràfica** va propiciar una oferta important d'ocupació laboral (1940) aquest fet va generar un flux migratori creixent cap a Catalunya ja que tant a l'administració pública com al sector privat català hi havia moltes vacants.

El creixement natural

- passats els anys de la postguerra, l'evolució demogràfica espanyola va continuar caracteritzada per un **decreixement** de les taxes de natalitat i mortalitat.
- A la dècada del 1960 es va produir un **creixement** de la natalitat (el més gran del segle XX) i coincidí amb el procés accelerat d'industrialització i urbanització del país.
- L'increment demogràfic es convertí en un **factor de pressió** sobre el mercat de treball i varis joves en edat van haver de treballar a causa del gran nombre de joves en edat de treballar.
-

Els moviments de població

- Durant la dictadura es donaren **fluxos** de població, èxode del camp a les ciutats industrialitzades, migració per motius laborals, cap a països europeus.
- La **migració interior** va seguir una doble tendència: de les zones agrícoles fins a la perifèria industrial i dels nuclis de població més petits als més grans.
- Les principals zones **d'acollida** van ser: Catalunya, Madrid, País Basc i més tard el País Valencià, les Canàries i les Balears.
- Les zones **migratòries** van ser: Andalusia, Extremadura, Castella la Manxa i Galícia.
- Al 1960 amb l'expansió econòmica, la migració interior s'intensifica i no s'aturà fins al 1980, es mantenen fins al final de la dictadura franquista.
- El procés de **desruralització** es desenvolupà sense el règim de Franco. La població immigrant s'establí en àrees suburbanes sense infraestructures.
- L'habitatge es va aguditzar de manera dramàtica i el barraquisme va augmentar. A Barna, zones com Montjuïc, Sant Martí de Provençals... s'ompliren de barraques, vivien en condicions molt pobres
- La **migració exterior** pràcticament inexistente fins al 1945 per culpa de la guerra mundial, va ser molt activa a partir del 59 i fins el 73.
- Aquesta migració van ser els efectes del Pla d'Establització, que provocà molta desocupació, i l'oferta de llocs de treball a l'exterior motivaven.
- La migració interior la van protagonitzar **famílies**, en canvi l'exterior afectava als **homes** sols que feien arribar part del seu sou i que tard o d'hora aquests homes un cop assolits els objectius econòmics tornaven a Espanya.

La població activa

- L'evolució de la població activa és l'indicador demogràfic que reflecteix clarament els **canvis** de la societat entre 1950 i 1975
- La guerra civil i l'esclat de la segona guerra mundial va retardar aquesta evolució

- La població activa del sector primari es va **reduir** a més de la meitat durant la dictadura franquista, que va continuar els anys posteriors
- Va haver-hi **augment** en els sectors industrials i de serveis i va situar per primera vegada Espanya entre els països desenvolupats.

La població a Catalunya

- Malgrat el poc **creixement natural** de la població Catalunya va doblar els efectius humans durant el període de la dictadura franquista, de 2.900.000 hab el 1940 a 5.700.000 el 75.
- Això fou per l'onada migratòria que s'incia pocs anys després que s'acabés la guerra civil, per la demanda de mà d'obra per part de la indústria que va créixer considerablement durant el 1960
- Es van **instal·lar** sobretot a: Barcelonès, Vallès Occidental, Baix Llobregat. Més tard també a Girona, a la Selva, i entre Tarragona i Reus.
- La majoria dels immigrant procedien de **fora** de Catalunya (Andalusia, Extremadura, Castella la Manxa), i van ser acollits en municipis suburbials per una població d'ascendeïcia no catalana o mixta.
- Lavors Cat no tenia un **govern autònom** i democràtic que pogués actuar en l'àmbit de l'ensenyament, la cultura i la legislació social amb l'objectiu d'integrar la població immigrant però malgrat això

L'evolució econòmica

La llarga postguerra (1939–1959)

- Obviament la guerra civil va comporta **força destrucció** i uns grans **costos econòmics** en **despeses d'armament** (2.300.000 milions de pts de 1964, la inversió més estèril de la història d'Espanya), estralls en edificis públics i xarxes de comunicació.
- **El resultat d'això va ser:**
- La disminució de la producció agrícola i industrial
- La caiguda de la renda nacional i per càpita
- Hi va haver-hi **estancament i depressió econòmica** continuessint durant 20 anys aproximadament.
- Entre **1939–1954** la major part de la població espanyola
- Treballa més que abans de la guerra
- Condicions laborables pitjors
- Nivell de vida més baix
- Segons els indicadors econòmics durant els anys 40 la renda i la producció es va mantenir per sota del que havien estat abans de la guerra només es va arribar al nivell de 1935 a partir de 1953 i 1954 que s'inicia un lleuger creixement.
- En els països europeus que van participar en la 2ona guerra mundial (que va ser més forta que l'espanyola) van recuperar els nivells econòmics molt més ràpid.
- Els motius d'aquesta situació econòmica a Espanya no va ser només la conseqüència de la guerra sinó de la dictadura franquista.

L'autarquia (1939–1950)

- Tota la gent d'aquesta època 1940 recorden:
- Restriccions elèctriques
- Fam
- Misèria
- L'obsessió de la població era obtenir aliments fent llargues cues a les botigues o aconseguir algun producte d'estraperlo (comerç il·legal)
- Aquesta situació era degut a la política econòmica de la primera etapa de la dictadura franquista, la situació internacional (2ona guerra mundial) i l'aïllament polític d'Espanya fins al 1950
- El primer franquisme fidel al feixisme va optar per **l'autarquia** econòmica (autosuficiència d'un

sistema econòmic amb reducció d'importacions, aplicació de mesures fiscals, duaneres i monetàries i l'aprofitament de recursos propis) que Espanya va tenir 2 fets.

1.–Voluntat d'aïllar-se econòmicament de l'exterior, limitació d'importacions i les exportacions per aprofitar recursos propis.

2.– Intervenció de l'Estat en la producció i distribució de bens fixació de preus i de valors de canvi de la moneda.

- el **1941** amb aquesta **política** autàrquica es va crear l'**INI** (Instituto Nacional de la Industria) amb la finalitat que l'Estat fabriqués productes que necessitava l'empresa privada i no estava en condicions de produir. L'**INI** va està molt **mal gestionat** i es van perdre molts diners.
- L'**idea de aprofitar els recursos propis**, va ser impossible pq Espanya no produïa matèries primeres imprescindibles com ara el **cotó** (important per la indústria tèxtil catalana) ni fons d'energia com el **petroli** ni els **aliments** necessaris per tota la població i llavors l'estat els racionaven per mitjà de **cupos**
- La **intervenció de l'Estat** es la producció i distribució de bens també va dir manca d'aliments, racionament i mercat negra (productes que es venien més cars de lo marcat)
- També cal afegir els **intents conscients** i deliberant de treure la indústria de Catalunya i el País Basc
- El mateix **Franco** el **1944** tenia com objectiu "**descongestionar les grandes y peligrosas concentraciones industriales de Vizcaya y Barcelona**"
- Per això **no** es van donar permisos a posar fàbriques a **Catalunya** i si es volia havien de ser a fora e inclús algunes els van obligar a traslladar-se
- Però **no tothom va patir** de la mateixa manera la **depressió econòmica** les persones dedicades al **estraperlo, funcionariat corrupte i empresaris** es van beneficiar d'aquesta pau imposada pel règim perquè es van abolir els sindicats, es van prohibir el dret de baga i a l'afiliació obligatoria al sindical vertical
- Els **treballadors es van resignar** i els salaris van baixar molt i es va anar retrocedint com si estiguessin al 1913 tot i que els preus anaven augmentant.
- La **baixada dels salaris** explica 2 aspectes socioeconòmics:

1.–L'augment del marge de beneficis de les empreses (i menys producció)

2.–Oferta de llocs de treball, els empresaris preferien llogar personal perquè era barata més que renovar la maquinària.

- Un exemple d'això va ser el **tèxtil català** que va tenir la maquinària envellida i obsoleta
- Conclusió: l'autarquia suposa:
- **Increment de les desigualtats socials**
- **Empobriment general de la majoria de la població**
- **Una administració pública progressivament corrupta**
- **Manca d'estímul per el progrés de la producció industrial**

La dècada de 1950

- Entre **1950–1957**, Espanya ca començar a **recuperar** la situació econòmica del 1935
- El règim **no va abandonar l'autarquia però** si que va suprimir l cartilla de racionament (1952). Això més la fi de l'aïllament internacional més l'ajut nord americà amb els préstecs de 1949 i 1950 i el pacte de Madrid al 1953 el creixement econòmic moderat i gràcies també a les importacions i a les exportacions.
- **1951** a Catalunya i **1957** al País Basc hi va haver-hi movilitzacions obreres que es van traduir en millores salarials

- El creixement econòmic de 1950–1960 no va ser equilibrat degut a:

1.–Pujada important de la inflació (pujada de salaris i pujada de preus dels productes)

2.–Pagament de les importacions (cada vegada més i cares) fins fer disminuir les reserves de divises de l'Estat fins arribar al 1957 a l'insolvència

- **L'alternativa** qui hi havia era **no tornar** els préstecs internacional i restablir el sistema de racionament.
- **L'economia catalana** en aquest període encara depenia força de la **indústria tèxtil** i tenia una productivitat i un nivell tècnic força endarrerits.

L'expansió econòmica (1959–1973)

- Malgrat la **tímida** recuperació dels **anys 50** al final d'aquella dècada la situació econòmica **d'Espanya era preocupant**.
- El **1959** Espanya es podia haver quedat **sense petroli** per manca de diners públics per pagar-lo i davant d'això Franco el **1957** va incorporar al govern un grup de tècnics experts en economia " **Els tecnòcrates**" molts dels quals pertanyen a l'Opus Dei
- Mariano Navarro Rubio ministre d'hisenda
- Alberto Ullastres ministre de comerç **pla d'Estabilització i liberalització**
- Aquest pla ideat sobretot per l'economista català **Joan Sardà i Dexens** tenia 2 objectius

1.– aturar la inflació

2.– liberalitzar el sector exterior

- També es devaluà la peseta (1 dòlar= 60 pts) i s'estimula una tímida reforma fiscal.
- Espanya va aconseguir l'ajut de l'**FMI** (Fons monetari internacional) i de la **OECE** (Organització Europea de cooperació econòmica)
- Per tant aquest **pla** va modificar l'autarquia i va posar les bases per convertir progressivament l'economia espanyola en un sistema capitalista.
- Aquest pla es va fer perquè l'economia espanyola anava malament, no perquè **Franco** volgues, ell ho va acceptar perquè hi estava amenaçat el seu govern.
- Durant els **primer mesos** d'aquest **pla** els resultats van ser negatius:
- La productivitat de les empreses va caure
- Els sous van baixar
- El cost de la vida va pujar
- Es pujar el número d'aturats.
- Per això els sectors industrials com el tèxtil van intentar exportar (pq al haver-hi sous baixos la gent no comprava i les fàbriques els hi quedava molt de genero)
- A partir de **1961** aquest **Pla** va començar a tenir efectes positius i començar una etapa d'expansió econòmica força important
- Catalunya en va sortir beneficiada i moltes fàbriques es van traslladar de Barna a municipis proper Valles, Baix Llobregat. Es van crear fàbriques a Tarragona i Girona.
- L'any 1975 a Catalunya tenia metal·lúrgia, tèxtil, química i construcció

Les causes de l'expansió econòmica

- Durant la dècada 1960, el producte industrial va créixer prop del **160%** i la renda per càpita es va multiplicar per 8
- Espanya va passar a ser un **país industrialitzat** i Catalunya encara més

- Raó del creixement:
- Per crear de nou o fer una indústria calia **diners** (per fer instal·lacions, comprar màquines, pagar mà d'obra fins que l'empresa tingués beneficis), els recursos econòmics a Espanya no hi eren i les matèries primeres i energia no eren suficients la balança de pagaments tenia dèficits i per tant calia buscar alternatives i van ser:

1.- turisme

2.- inversions de capital estranger

3.- exportació de mà d'obra

- Al 1958 i sobretot a les costes van començar a venir turistes degut a la forta **devaluació de la peseta** provada pel Pla d'Estabilització i les divises (diners aportats pel turisme) van ser una de les fons de finançaments més importants.
- El fet de que Espanya hi hagués dictadura en que es reprimia el moviment obrer, que no hi hagués dret de vaga, que la mà d'obra fos més barata i que els sous fossin petits, va **atraure capital** de empreses estrangeres per posar-se aquí.
- A Europa hi havia molts llocs de treball que **no eren coberts per gent del país** i llavors molta gent d'aquí sobretot homes s'anaven a treballar a l'estranger i aquí la dictadura de Franco aconseguia 2 objectius:

1.- Els homes **enviaven diner** a les seves famílies

2.- es **reduïa l'atur**

- Una altra cosa **d'expansió econòmica** va ser els **plans de desenvolupament** que consistien a invertir diners estatals per condicionar un seguit d'espais que es dotaven de carreteres, aigua, enllumenat, per instal·lar-hi indústries
- Aquests espais van ser anomenats **polígons industrials** o pols de desenvolupament.
- El sòl d'aquests polígons era relativament barat, amb la qual cosa s'estimulaven la **inversió pròpia** i l'estrangera per establir-hi indústries.
- A Catalunya, van tenir una gran importància el polígon industrial de la **Zona Franca de Barcelona** i el **polígon petroquímic de Tarragona**.

La crisi (1973-1975)

- L'expansió econòmica es **va aturar al 1973** a causa d'una crisi que tenia causes externes (l'augment del preu del petroli)
- La situació política del final del règim polític va tenir una **crisi** que fou per :
- **La inflació**
- **La caiguda de la relació d'intercanvis**
- **L'augment del dèficit pressupostari** originat perquè l'eStat tenia més despeses que ingressos
- Aquesta situació va agreujar per **l'enduriment** final del règim i la pressió reivindicativa de sectors importants.
- Els darrers anys de la dictadura la **societat havia canviat** força, en canvi el règim era el mateix.
- Això va fer que els **principis del franquisme quedessin deslegitimats** davant les noves generacions.

Els canvis de l'estructura de classes socials i de la mentalitat

- A més del porcés **d'industrialització**, l'augment d'ocupació en el sector serveis i urbanització hi va haver altres canvis socials com:

- Modificació de l'**estructura** de classes al camp
- **Especialització** de la classe obrera
- **Creixement** de la classe mitjana
- el món rural, el canvi social es caracteritza per un **descens dràstic** del nombre de jornalers.
- Va haver-hi un **canvi** de mentalitat dels jornalers, molts d'ells especialitzats en la utilització de maquinària i amb uns sous més elevats, amb l'excepció d'algunes zones com Andalusia i Extremadura, que era diferent.
- Els arrindataris, tenien més **influència** social i estaven més pendents de l'evolució dels preus dels productes que no pas d'una hipotètica revolució social
- Aquesta nova situació al camp va ser una de les causes de la transició política de la dictadura franquista a la democràcia fos pacífica
- Als nuclis urbans **s'incrementà** el nombre de treballadors a la indústria i del sector serveis
- La qualificació d'aquests treballadors augmentar rapidíssimament. Fins al 1960 Els nous obrers procedents del camp van passar de ser jornalers rurals a treballar de peons de la construcció o en la indústria
- A partir del 1960 es donà un augment de l'**especialització**
- La Ley de Convenios Colectivos de 1958, la classe treballadora va anar perdent la por al règim i participà progressivament en les reivindicacions de millores salarials.
- El **moviment obrer canvià** de mentalitat en aquest període. VA passa de ser una classe al voltant de la CNT i tenint un esperit insurrecte a organitzar-se al voltant de les clandestines Comissions Obreres, sindicats que es caracteritzaven per la demanda de millores salarials i per la reivindicació de drets sindicals i democràtics.
- Pel que fa a la **classe mitjana**, es donà un increment quantitatiu i un canvi qualitatiu. Així la nova classe mitjana, sorgida de les activitats econòmiques de les grans empreses, el mercat i els serveis, i integrada per quadres superiors, venedors, empleats d'oficina o tècnics mitjans, van augmentar, mentre que els components de la vella petita burgesia, els petits empresaris, treballadors independents, rendistes modestos o artesans, van disminuir.
- La **nova classe** mitjana tenia una mentalitat molt més oberta i dinàmica i, incentivada per la realitat de la competència.
- Una de les raons que expliquen la tendència centrista de l'electorat espanyol els primers anys de la democràcia, ja sigui cap a la dreta, amb la **UCD** (Unión de Centro Democrático) o bé cap a l'esquerra amb el **PSOE**.

La condició femenina

- La dictadura franquista comportà, per la dona, el retorn al sistema de valors **tradicionals masclistes** i la pèrdua de tots els drets i avenços aconseguits a la 2a República.
- En el nou règim: la dona **havia d'estar sotmesa** a l'home, la seva funció principal havia de ser la maternitat i la cura dels fills i de la llar.
- Aquesta mentalitat, procedent del falangisme i del tradicionalisme, es mantingué inalterable durant tota la dictadura
- Des del punt de vista legal es va **derogar** el divorci i es va prohibir l'ús dels anticonceptius. Es van suprimir els avenços que havia legislat el Parlament de Catalunya en matèria de dret matrimonial
- La dona casada era **representada** pel marit, a qui havia d'oïr i de qui necessitava un permís escrit per poder treballar fora de casa
- L'adulteri només era castigat si el cometia la dona
- Pel que fa l'educació es va **prohibir** la coeducació i s'imposà l'ensenyament de les tasques de la llar (cuina, economia domèstica,...) i de labors per acostumar la dona, de ben petita, al que considerava el seu paper de mestressa de casa.
- La legislació laboral **dificultava** l'accés de les dones al món del treball.
- Una dona podia ser acomiadada si es casava,
- tenia un sou inferior al dels homes,

- un home perdia el dret al plus per càrregues familiars si la seva dona cobrava un salari, i
- s'impedia que les dones treballessin en l'Administració pública
- una dona no podia ser jutgessa, inspectora de treball ni diplomàtica
- La situació econòmica a Espanya durant la postguerra **feia necessari** que la dona treballés, sobretot si era de classe obrera
- Als anys 60 van modificar alguns aspectes de la legislació pel que fa a les dones soltesres, es va acceptar de nou la coeducació a l'escola pública arran de la **Ley General de la Educación**
- El nombre de noies que estudiaven Batxillerat va arribar al **45%** i les dones van anar accedint poc a poc a l'ensenyament universitari.
- Arreu d'Europa als 60 van marcar l'inici d'un auge de les **reivindicacions feministes**..
- A Catalunya s'organitzaren algunes de les primeres assemblees de dones.
- El 1965 se celebrà a Barna la **Primera Assemblea General de Dones**, en què es va constituir el Movimiento Democrático de Mujeres, que agrupava dones de tot l'estat.

La repressió

La repressió política, social i cultural

- La repressió contra els moviments democràtics i d'esquerres es va articular mitjançant **dues lleis**:
- **La Ley de Responsabilidades Políticas** (1939)
- **La Ley de Represión de la Masonería y el Comunismo** (1940)
- Tot i que els principals dirigents polítics, sindicals i culturals van marxar a l'**exili**, milers de persones de diverses condicions (pagesos, obrers, advocats, escriptors) van ser **empresonades** per les seves idees polítiques.
- Entre el 1939 i el 1945 van ser **jutjades** unes 40.000 persones a Cat, unes 30.000 al País Valencià, en total va haver-hi 10.000 **afusellats**
- Al 1963, el règim va fer afusellar, després d'un judici sense garanties, **Julián Grimau**.
- La dictadura franquista creà el **Tribunal d'Ordre Públic (TOP)**. Un dels judicis més importants del TOP va ser el procés 1001, contra els dirigents de les llavors il·legals Comissions Obreres.
- Molts funcionaris havien de demostrar la seva innocència sense conèixer de què se'ls acusava.
- Només a Catalunya centenars de mestres van ser desplaçats a terres catalanes, a la Universitat de Barcelona, uns 135 professors van ser expulsats.
- La **repressió cultural** per imposar els valors dels vencedors es practicà per mitjà dels llibres de text, en què s'enaltia de manera desmesurada el Franco, es tergiversava la història i es propagaven només els valors conservadors.
- Pel que fa la condició femenina, es van **derogar** els avenços en la legislació matrimonial de l'època republicana.

L'intent de genocidi cultural a Catalunya

- Catalunya **va perdre** la guerra
- La dictadura va voler imposar per la força un **nacionalisme espanyol unitari**, eliminant totes les nacionalitats existents.
- El règim refusava qualsevol **idea de diferència** interior: qualsevol manifestació no homogènica d'Espanya, lingüística, política, social o religiosa, s'havia d'eliminar.
- En aquest sentit res pot afirmar que Cat va perdre la guerra, ja que els catalans i les catalanes, a més de la repressió social i política comuna a tot Espanya, van sofrir una repressió de tots els **senyals específics** de la identitat catalana en casi tots els àmbits:
- Polític, amb la **derogació de l'Estatut**
- Prohibició i persecució de l'**ús públic de la llengua catalana**
- Prohibició, els primers anys, de la **senyera** o de **ballar sardanes**
- **Canvi de nom** de places i de carrers

- Confiscació dels béns de moltes associacions i institucions catalanes.
- L'acte més emblemàtic de la repressió va ser l'**afusellament** del president de la Generalitat **LLuís Companys**, el 15 d'octubre de 1940. Companys va ser detingut per la policia política alemanya a França, després de l'ocupació nazi. Després d'un consell de guerra fou cínicament condemnat a mort per rebel·lió militar, i executat.
- Amb el temps, en el terreny cultural, gràcies a la resistència de molts catalans, que no van renunciar a l'ús de la seva llengua, van continuar impulsant activitats clandestines en català i van aprofitar per publicar llibres en català.
- L'editor **Josep Maria Cruzet** i impulsor dels premis de literatura catalana de la Nit de Santa Llúcia (1951)
- A partir de la dècada de 1960, la **Ley de Prensa el 1966**, es va obrir la possibilitat de publicar revistes i llibres en català.

L'oposició a la dictadura

L'oposició durant la fase totalitària (1939–1959)

- A Espanya els fronts de lluita antifranquista van ser tres:
 - el **moviment obrer**
 - els **grups monàrquics**
 - el **maquis o guerrilla**
- L'activitat clandestina de petits grups del **PCE**, del **PSOE**, i de la **CNT** mai no es va interrompre, tal com prova d'empresonaments i d'execucions de militants d'aquests grups, vagues de Catalunya, el 1945, i del País Basc, 1947, però van minvar durant la dècada de 1950.
- Els grups monàrquics, la base socials dels quals era la noblesa i l'alta burgesia, van practicar una oposició conspirativa. El moment més difícil per al dictador es va donar l'any **1943**, quan els tinentes generals van adreçar una carta col·lectiva a Franco en la qual li demanaven la restauració de la monarquia.
- Dos anys més tard, el comte de Barcelona, **Joan de Borbó, fill d'Alfons XIII**, va fer públic a Laussana un manifest en què demanava a Franco que es retirés per restaurar la monarquia en la seva persona.
- La **guerra freda** impedí aquesta sortida ja que als aliats occidentals no els va interessar de canviar el sistema.
- Els maquis o guerrilla es va constituir a partir de dos grups diferents:
 - El primer grup es va formar a partir de **nuclis** que subsistien escampats per zones de muntanya des del final de la guerra civil. El seu objectiu era continuar la guerra, que no la donaven per acabada.
 - El segon grup constituïen les **unitats** que havien lluitat victoriosament contra els alemanys a França, que intentaven trasplantar aquella experiència a Espanya. Entre 1944–1950, van intervenir en diversos llocs, i la seva acció més espectacular va ser l'ocupació de la Val d'Aran. Però l'aïllament, la repressió militar, l'escàs ressò, l'assassinat de capellans, n'expliquen el fracàs.
- A la dècada de 1950 l'oposició interior experimentà tres canvis:
 - la **renúncia** a la pràctica violenta,
 - la **transformació social i generalcional** dels seus membres, i
 - l'**impuls** de l'actuació opositora a les universitats i en el si dels mateixos sindicats franquistes.
- La **vaga** de més ressò fou la dels usuaris dels tramvies, a Barna el 1951.
- Davant d'aquestes actuacions, el règim franquista va reaccionar de dues maneres:
 - D'una banda, va endurir la repressió, mitjançant la **Ley contra el Bandidaje y el Terrorismo** (1958) i la **Ley de Oren Público** (1959)
 - D'altra banda, va acceptar una certa flexibilitat pel que fa a les demandes salarials amb la **Ley de Convenios Colectivos** (1958)

L'oposició a Catalunya entre el 1939–1959

- A l'exili, els polítics republicans catalans van mantenir la **Generalitat** com a institució legítima del poble català.
- **Josep Irla** en fou nomenat president com a successor de Lluís Companys.
- El 1954, en una assemblea celebrada a l'ambaixada de la **República Espanyola a Mèxic**, els diputats catalans elegiren president de la Generalitat Josep Tarradellas, que es mantingué en el càrrec fins a la reinstauració de la Generalitat a Catalunya el 1977. També a l'exili es va fer una tasca important de normalització cultural i de difusió del fet català en els fòrums internacionals, en el qual destacaren **M. Batista i Roca, el doctor Josep Trueta i el músic Pau Casals**.
- A l'interior, els grups nacionalistes, aglutinats des del 1939 en el **Front Nacional de Catalunya** (FNC) i el **Moviment Socialista de Catalunya** (MSC). Els comunistes del **PSUC** van tenir un paper molt important en la lluita clandestina. Els anarquistes van continuar l'oposició violenta contra la dictadura fins a la època de 1960.
- A la dècada de 1950, un grup de joves cristians liderats per **Jordi Pujol** creà els grups **CC (Crist-Catalunya)**, que van promoure diverses campanyes de signe catalanista i antifranquista.
- Amb tot, l'oposició tant a Cat, com a la resta d'Espanya, no aconseguí aglutinar un moviment de masses gaire important, però va tenir el valor de mantenir viu el testimoni de la resistència política i popular contra la dictadura.

De la fase tecnocràtica a la fi de la dictadura (1959–1975)

- L'oposició durant la fase tecnocràtica de la dictadura s'obrí el 1962 amb el col·loqui de Munic. La resposta de Franco va ser enèrgica: va fer **empresonar** o **desterrar** els participants d'aquella reunió que no eren a l'exili tan bon punt van tornar a Espanya.
- Durant la dècada de 1960 i meitat dels 1970, l'oposició es va incrementar i les crítiques al règim es van estendre per tota la societat.
- Les accions terroristes del **FRAP i d'ETA**, les protestes dels treballadors i dels estudiants conjuminaven les reivindicacions econòmiques i laborals amb les netament polítiques, com ara el rebuig del sindicalisme oficial i la demanda de llibertat, van marcar aquesta fase.
- El **PCE i el PSOE** es van configurar com els partits més importants de la clandestinitat a tot Espanya, excepte a Catalunya.
- La **Junta Democrática** (1974) institució unitària de l'oposició creada a iniciativa del PCE, i la **Plataforma de Convergència Democrática** (1975), instància similar aglutinada al voltant del PSOE.

L'oposició a Catalunya entre el 1959 i el 1975

Els fets del palau

- **L'Orfeo Català** va programar pel 19 de maig de 1960, al Palau de la Música de Barna, un concert. La interpretació de **El cant de la senyera** va ser prohibida.
- Malgrat la censura de premsa, que fa fer que ni els diaris ni la ràdio de l'època en diguessin res, el **judici i la sentència contra Jordi Pujol** van tenir un gran ressò a Catalunya mitjançant pintades i manifestos.

L'oposició política i obrera

- L'única força política que adquirí capacitat d'incidència i mobilització a Catalunya a la dècada de 1960 va ser el PSUC.
- El PSUC va atrair molts joves universitaris i va tenir una influència creixent entre la classe obrera.
- L'any 1962 una nova estructura sindical original i clandestina: les comissions obreres (CCOO).
- A Catalunya es va fundar el novembre de 1964, Cipriano García es va esdevenir el principal responsable a Catalunya, mentre que Marcelino Camacho en va ser líder a Espanya.

L'oposició popular

- Durant els últims 15 anys de la dictadura, la societat catalana va promoure moltes iniciatives culturals.
- En el terreny editorial, cal esmentar la creació d'Edicions 62, que va ser la primera a publicar llibres únicament en català.
- També van néixer l'Associació de Mestres Rosa Sensat, i eines culturals, com per exemple la revista infantil Cavall Fort, i l'empresa discogràfica Edigsa, que promovia cantants i música catalana.
- D'altra banda va iniciar la seva tasca Òmnium Cultural, una institució privada dedicada a promoure tot mena d'activitats culturals catalanes.
- **L'exemple més significatiu d'aquest moviment social espontani que pretenia difondre les reivindicacions nacionals catalanes va ser, el moviment de la Nova Cançó, entre d'altres, per Raimon, Joan Manuel Serrat, Naria del Mar bonet i Lluís Llach.**

L'assemblea de Catalunya

- A partir del 71, els grups de la oposició van tractar d'impulsar iniciatives d'integració i unitat per rendibilitzar una lluita que era foça desigual.
- La persistència de la dictadura i el seu enduriment final precipitaren la recerca de solucions organitzatives i de programes consensuats en uns mínims comuns.
- L'única finalitat era enderrocar el dictador i construir una democràcia prescindint d'altres aspectes particulars.
- Un precedent d'aquest moviment fou la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya (1969). Però la plataforma unitària més important va ser, l'Assamblea de Catalunya, que es basava en l'acceptació de quatre punts programàtics: llibertat, amnistia, Estat d'Autonomia i solidaritat amb tots els pobles d'Espanya.
- Aquest organisme, va permetre que l'acció reivindicativa antifranquista sortís dels cercles estrictament clandestins i s'escampés arreu del territori català, de les comunitats cristianes de base als sindicats i els partits clandestins.
- El desembre de 1973, els 113 delegats de l'Assamblea van ser detinguts.

La mort de Franco

- Franco va morir el 20 de novembre de 1975.
- Uns mesos més tard tornaven la democràcia i l'Estatut d'Autonomia.
- Els partits polítics que es presentaren com a representants de l'herència franquista, a penes van obtenir diputats.
- Gràcies a l'esforç dels homes i les dones de l'oposició, la transició a la democràcia fou possible d'una manera relativament ràpida i sense costos excessius.